

Tervishoiutöötajate arvestuse metoodika 2008-2012

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

Tervisestatistika osakonna missioon:
Rahva tervis ja heaolu parema statistika ja informatsiooni kaudu

Koostaja: Gettrin Kivisild

Informatsiooni kasutamisel palume viidata allikale

Tervise Arengu Instituut
Tervisestatistika osakond

Tervishoiutöötajate arvestuse metoodika

2008–2012

Tallinn
2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. ANDMETE KOGUMINE.....	5
1.1. Andmete kogumise üldpõhimõtted.....	5
1.2. Andmeallikad.....	7
2. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ARVU JA NENDE POOLT TÄIDETUD AMETIKOHTADE ARVESTUS	9
2.1. Tervishoiutöötajate arvestus	9
2.2. Täidetud ametikohtade arvestus	11
3. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ARVU JA NENDE POOLT TÄIDETUD AMETIKOHTADE ARVESTUSE KITSASKOHAD	13
3.1. Kitsaskohad tervishoiutöötajate arvestamisel.....	13
3.2. Kitsaskohad täidetud ametikohtade arvestamisel	14
JÄRELDUSED.....	16
MÕISTED	17

SISSEJUHATUS

Eestis töötavate tervishoiutöötajate andmeid koguti juba nõukogude ajal Keskhaigla juures tegutsevas statistikabüroos. Aastatel 1993–1998 kogus andmeid Eesti Meditsiinistatistika Büroo, seejärel kuni 2007. aasta lõpuni Sotsiaalministeerium. Alates 2008. aasta jaanuarist tegeleb tervisestatistika ülesannetega, sh andmekogumise, analüüsimise ja avaldamisega, Tervise Arengu Instituut (TAI).

Alates 2008. aastast baseerub Eestis töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade statistika peamiselt Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakonna poolt kogutaval aruandlusel. Täiendavalt kasutatakse ka teiste organisatsioonide andmeid.

Tervishoiutöötajate andmete tõlgendamisel on oluline arvestada nende kogumise ja töötlemise meetodikaga. Käesoleva analüüsi eesmärk on anda tervishoiutöötajate arvestuse valdkonna huvilistele Tervise Arengu Instituudi poolt aastatel 2008–2012 tervishoiutöötajate kohta kogutud andmete tõlgendamiseks olulist metoodilist baasinformatsiooni viimase aasta näitel, sest andmete kogumise süsteem ja metoodika ei ole nimetatud aastatel muutunud.

Analüüs koosneb kolmest osast. Esimene osa kajastab tervishoiutöötajate kohta statistiliste andmete kogumise üldpõhimõtteid ja andmeallikaid. Teises peatükis antakse ülevaade tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade arvestusest ning kolmandas peatükis andmete tõlgendamisest.

Andmetega saab lähemalt tutvuda Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasis: <http://www.tai.ee/tstua>.

1. ANDMETE KOGUMINE

Käesolev peatükk annab ülevaate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmete kogumisest, tervishoiutöötajate statistikat hõlmavatest aruannetest ning teistest tervishoiutöötajate statistika koostamiseks olulistest andmeallikatest.

1.1. Andmete kogumise üldpõhimõtted

Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakond (TAI TSO) kogub Eestis töötavate tervishoiutöötajate kohta andmeid kõigilt Eestis tegutsevatelt, Terviseametis¹ registreeritud ning tervishoiuteenuse osutamise tegevusluba omavatel tervishoiuteenuse osutajatelt (TTO)². Andmeid kogutakse vastavalt Tervishoiuteenuse korraldamise seadusele³ ja selle alusel kehtestatud sotsiaalministri määrusele „Tervishoiustatistika ja tervishoiualase majandustegevuse aruannete koostamise nõuded, andmete koosseis ja esitamise kord“⁴.

Enne aruandeperioodi lõppu teeb TAI TSO kindlaks aruandeesitajate kogumi, kes on seaduste järgi kohustatud tervishoiustatistilisi aruandeid esitama. Kuna tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid kogutakse viie erineva aruandega⁵, siis annab TAI TSO igale TTO-le teada, milliseid aruandeid nad lähtuvalt osutatavatest teenustest esitama peavad. Hiljemalt aruandeaastale järgneva aasta 1. märtsiks⁶ esitavad kõik TTO-d

¹ Enne 01.01.2010 Tervishoiuamet.

² 2012. aasta andmed: Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 4 §47 lg 2). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004>; 2008-2011. aasta andmed: Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 04.07.2012, 18 §36 lg 3 ja §47 lg 2). Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072012018> (16.05.2013).

³ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 4 §56 lg 1 p 1). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012004> (16.05.2013).

⁴ Sotsiaalministri 07. detsembri 2012. aasta määrus nr 51 „Tervishoiustatistika ja tervishoiualase majandustegevuse aruannete koostamise nõuded, andmete koosseis ja esitamise kord“ (RT I, 13.12.2012, 1) Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122012004> (16.05.2013).

⁵ „Tervishoiuasutus“, „Tervishoiupersonal“, „Hambaarsti aruanne“, „Verekeskus“ ja „Psüühika- ja käitumishäired“.

⁶ Sotsiaalministri 20. detsembri 2007. aasta määrus nr „Tervishoiustatistika ja tervishoiualase majandustegevuse aruannete koostamise nõuded, andmete koosseis ja esitamise kord“ (RTL 2007, 101, 1690 §3 lg 13) Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12900805> (16.05.2013).

tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid sisaldavad aruanded TAI-le veebipõhise andmeedastamise kanali A-veebi⁷ kaudu.

TAI TSO teostab esitatud andmete põhjaliku kontrolli. Vajadusel teevad TTO-d vigaste andmete korrekture. Seejärel andmed töödeldakse ja koondatakse koos teiste organisatsioonide⁸ poolt edastatud andmetega ning saadud tulemus avaldatakse aruandeaastale järgneva aasta lõpus⁹ TAI tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasis¹⁰. Lähtudes statistika põhimõtetest, ei kasutata kogutud üksikandmeid administratiivsetel ja järelvalve eesmärkidel ning andmed avaldatakse vaid koondatult.

Aruannetega kogutakse tervishoiutöötajate peamise eriala, ametiala ja täidetud ametikohtade andmeid iga-aastaselt 31. detsembri seisuga. Aruannetes ei kajastata meditsiinilise erihariduse omandanud, kuid TTO-des mittetöötavaid¹¹ ja lapsehoolduspuhkusel olevaid isikuid. TTO-de puhul, kelle põhitegevusalaks ei ole tervishoid¹², kajastatakse aruannetes üksnes see osa töötajatest, kes tegelevad otseselt patsientidele tervishoiuteenuste osutamisega.

Aruannetes kehtestatud tervishoiutöötajate erialade ja ametialade loetelud on andmekasutajate vajadusi arvestades aja jooksul välja kujunenud. Erialade loetelu koostamisel on arvestatud Tervishoiuteenuse korraldamise seaduses¹³ ja selle alusel kehtestatud sotsiaalministri 28. novembri 2001. a. määruses nr 110 „Eriarstiabi erialade loetelu“¹⁴ ning sotsiaalministri 11. juuni 2001. a. määruses nr 58 „Õendusabi erialade loetelu“¹⁵ kehtestatud erialade loeteluga. Tervishoiutöötajate ametialade loetelu koostamisel on seevastu arvestatud rahvusvahelises ametite klassifikaatoris (ISCO-88 ja selle uuem versioon ISCO-08¹⁶) ja selle tervishoiusektori jaoks laiendatud versioonis¹⁷ kajutatud tervishoiutöötajate ametialade loeteluga. Erialade ja ametialade loetelude koostamisel on lähtutud põhimõttest, et kõik meditsiinilised erialad ja ametialad oleksid kaetud.

⁷ TTO-dele tervise andmete esitamiseks loodud veebipõhine keskkond. Kättesaadav: <http://aveeb.sm.ee>.

⁸ Sotsiaalministeerium (sotsiaalsoolekande asutustes töötavad tervishoiutöötajad), Eesti kohtuarstlik Ekspertiisibüroo (kohtumeditsiinis töötavad tervishoiutöötajad), Terviseamet (kiirabiastutustes töötavad tervishoiutöötajad), Ravimiamet (üldapteekides töötavad proviisorid ja farmatseudid).

⁹ Kuni 2011. aasta lõpuni määrasid aruandeesitajate kogumi, kogusid ja koondasid andmeid maavanemad või nende poolt selleks volitatud isikud. Esialgselt kontrollitud andmed edastati maavanemate poolt edasi andmete töötajale ehk alates 2008. aastast Tervise Arengu Instituudile.

¹⁰ Kättesaadav: www.tai.ee/tstua.

¹¹ Näiteks Terviseametis, Haigekassas jne töötavad isikud.

¹² Näiteks sanatooriumid, vanglate meditsiinosakonnad jne.

¹³ Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (RT I, 10.07.2012, 5 § 20 lg 2).

Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13264247>.

¹⁴ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13212185>.

¹⁵ Kättesaadav: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?replstring=33&dyn=13342621&id=27108>.

¹⁶ Klassifikaator on kättesaadav Statistikaameti veebileheküljel: www.stat.ee/metaandmed rubriigis „Klassifikaatorid“.

¹⁷ Saab tutvuda Tervise Arengu Instituudi veebileheküljel:

http://www.tai.ee/images/PDF/Klassifikaatorid/Tervishoiut88tajate_ametite_klassifikaator.pdf.

1.2. Andmeallikad

Aruande „Tervishoiupersonal“ eesmärk on kajastada meditsiinilist tööd tegevaid ja meditsiinilist eriharidust omavaid tervishoiutöötajaid. Aruandega „Tervishoiupersonal“ esitavad kõik TTO-d meditsiinilist eriharidust omavate tervishoiutöötajate arvu andmeid vastavalt tervishoiutöötaja viimasele või peamisele meditsiinilise eriala diplomile või spetsialiseerumistunnistusele. Kui TTO juures töötaval tervishoiutöötajal meditsiinilise eriala diplomit ei ole, siis teda antud aruandes ei kajastata, näiteks tervishoiuasutuses hooldajana töötav isik, kellel puudub meditsiiniline eriharidus. Samuti ei märgita aruandesse meditsiinilise erihariduse omandanud, kuid meditsiinilist tööd mittetegevaid tervishoiutöötajaid, näiteks administratiivtöötaja, kes on omandanud meditsiinilise erihariduse.

Aruannetega „Tervishoiuasutus“, „Hambaarsti aruanne“, „Verekeskus“ ja „Psüühika- ja käitumishäired“ esitavad TTO-d Eestis töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid ametialade lõikes.

Tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade statistika peamiseks andmeallikas on aruanne „Tervishoiuasutus“. Nimetatud aruande esitab suurem osa TTO-dest, sealhulgas ka nimistuga töötavad perearstiabiasutused. Aruannet „Tervishoiuasutus“ ei esita iseseisvad hambaravi- ja kiirabiteenuse osutajad. Aruande „Tervishoiuasutus“ täitjate seas on ka neid TTO-sid, kes esitavad tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid, lähtuvalt andmekogumise metoodikast, mitmete erinevate aruannetega.

Aruande „Hambaarsti aruanne“ eesmärk on koondada kõigis iseseisvates hambaraviasutustes ja hambaravikabinettides töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid. Sellest tulenevalt näitavad kõik TTO-d, kelle koosseisu kuulub hambaravikabinet, hambaraviteenuse osutamisega seotud tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandes „Hambaarsti aruanne“ ning ülejäänud tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandes „Tervishoiuasutus“.

Aruande „Kiirabi töö“ eesmärk on kajastada iseseisvates kiirabiasutustes ja kiirabi osakondades töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid. Aruande „Kiirabi töö“ esitavad kõik kiirabiteenuse osutajad Terviseameti erakorralise

meditsiini büroole, kes edastab need teabepäringu alusel TAI-le. TTO-d, kelle koosseisu kuulub kiirabi osakond, esitavad kiirabi üksuses töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandega „Kiirabi töö“. Haiglate erakorralise meditsiini osakonnas töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandes „Kiirabi töö“ ei kajastu, vaid need kogutakse üldistel alustel aruandega „Tervishoiuasutus“.

Aruande „Verekeskus“ eesmärk on kajastada verekeskustes töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid. TTO-d, kelle koosseisu kuulub verekeskus, esitavad verekeskustes töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandega „Verekeskus“. Haiglate verkabinettides töötavate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmed aruandes „Verekeskus“ ei kajastu, vaid need kogutakse üldistel alustel aruandega „Tervishoiuasutus“.

Aruande „Psüühika- ja käitumishäired“ eesmärgiks on kajastada psühhiaatriateenuse osutamise seotud tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohti. Antud aruandes kajastatud andmed näidatakse ka aruandes „Tervishoiuasutus“. See annab võimaluse aruandega „Psüühika- ja käitumishäired“ eristada psühhiaatriateenuse osutamise seotud tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid ülejäänud tervishoiutöötajate andmetest.

Aruandlusega tervishoiutöötajate kohta kogutud andmestik sisaldavad ainult haiglate apteekides töötavate proviisorite ja farmatseutide arvu ning nende poolt täidetud ametikohtade andmed. Seetõttu on antud ametialadel töötavatest isikutest täieliku ülevaate saamiseks kasutatud lisaks Ravimiameti andmeid, mis võimaldavad lisaks ka jaemüügi apteekides töötavate farmatseutide ja proviisorite arvust ülevaate saada.

Tervishoiutöötajate statistika koostamisel on kasutatud ka Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi andmeid kohtuarstliku ekspertiisi alal ning Sotsiaalministeeriumi andmeid hoolekandetasutustes töötavate tervishoiutöötajate arvu ning nende poolt täidetud ametikohtade teada saamiseks. Kohtuarstliku ekspertiisi alal ja hoolekandetasutustes töötavad tervishoiutöötajad teevad samuti tervishoiuvaldkonnaga sisuliselt samalaadset tööd, mille tõttu on neid tervishoiutöötajate statistika koostamisel tervishoiutöötajatena arvestatud.

2. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ARVU JA NENDE POOLT TÄIDETUD AMETIKOHTADE ARVESTUS

Käesolev peatükk annab ülevaate tervishoiutöötajate statistikat hõlmavates aruannetes tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade arvestamise põhimõtetest.

2.1. Tervishoiutöötajate arvestus

Eestis töötavatest tervishoiutöötajatest ülevaate saamiseks on oluline kõiki isikuid ühekordselt arvestada. Tervishoiutöötajate topeltarvestuse vältimiseks on TAI poolt kogutud aruandluses kasutusel mõiste „põhikoht“. Aruannetes „Tervishoiuasutus“, „Hambaarsti aruanne“, „Verekeskus“ ja „Psüühika- ja käitumishäired“ on tervishoiutöötaja põhikoha arvestuse aluseks isiku suurema koormusega ametiala asutuses. Teisisõnu öeldes kajastab TTO isikut erinevate aruannete vahel ühekordselt ainult sellel ametialal, kus ta teeb suurema koormusega tööd, olenemata isiku töötamisest mitmel erineval ametialal. Aruandes „Tervishoiupersonal“ on tervishoiutöötaja põhikoha arvestuse aluseks isiku viimane või peamine meditsiiniline eriala ehk omandatud meditsiiniline eriharidus.

Tervishoiutöötajate puhul, kes töötavad mitme TTO juures erineva töökoormusega, arvestatakse isiku põhikoht asutuses, kus ta töötab suurema koormusega. Kui tervishoiutöötaja töötab võrdse koormusega mitme TTO juures, siis loetakse isiku põhikohaks asutus, kus arvestatakse tema maksuvaba tulu. Tervishoiutöötajad, kes töötavad näiteks poole kohaga tervishoiuasutuses, kuid ülejäänud koormusega tervishoiuteenust mittepakkuvas asutuses, näiteks Sotsiaalministeerium või Eesti Haigekassa, arvestatakse aruandluses põhikohaga töötavad tervishoiutöötajana asutuses, kus ta tervishoiuteenuseid osutab.

Kõik kiirabis põhikohaga töötavad arstid ja õendustöötajad on aruandes „Kiirabi töö“ jagatud arstideks ja õendustöötajateks, jaotamata neid erinevate ametialade vahel¹⁸. Avaldatud tervishoiutöötajate statistikas on nad kajastatud erakorralise meditsiini arstide ja õdedena. Haigla erakorralise meditsiini osakonnas töötavad arstid ja õed kajastatakse seevastu aruandes „Tervishoiuasutus“ erinevatel ametialadel vastavalt nende poolt tehtavale tööle.

Aruandlusega kogutakse arst- ja hambaarst-residente arvu. Samas ei ole aruandega küsitud nende poolt omandatava eriala andmed.

Kohtuarstliku ekspertiisi alal ja hoolekandeesutustes töötavad tervishoiutöötajad on tervishoiutöötajate statistikas kajastatud peamiste ametigruppide (arst, õde, muu tervishoiutöötaja), jaemüügi apteekides töötavad apteekrid erialade (proviisor, farmatseut) lõikes. Nii kohtuarstliku ekspertiisi alal, hoolekandeesutustes kui ka jaemüügi apteekides töötavad tervishoiutöötajad on tervishoiutöötajate statistikas kajastatud TTO-des töötavatest tervishoiutöötajatest eraldi.

Tervishoiutöötajate arvu võrreldavuse tagamiseks, näiteks maakondade lõikes, on soovitav kasutada kordajat 100 000 elaniku kohta, mille arvutamiseks kasutatakse aruandeaastale järgneva aasta 1. jaanuari rahvaarvu:

Töötajate arv (31. detsember 2012)

_____ x 100 000

Rahvaarv (01. jaanuar 2013)

18 Sotsiaalministri määruse „Kiirabibrigaadi koosseisu ja varustuse nõuded ning tööjuhend“ (RT I, 20.03.2012, 2 §3¹) järgi võib kiirabis töötada erakorralise meditsiini arst, anestezioloog või arst, kes on läbinud 40-tunnise erakorralise meditsiini väljaõppe, erakorralise meditsiini õde, intensiivõenduse õde või muu eriala õde. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120032012002>.

2.2. Täidetud ametikohtade arvestus

Tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohti arvestatakse TAI poolt kogutud aruandluses tervishoiutöötajate arvestuse põhimõtetest erinevalt. Kui tervishoiutöötajate arvestamisel on aruandluses oluline kajastada isikut vaid selles TTO-s ja ametialal, kus ta teeb suurema koormusega tööd, siis täidetud ametikohtade arvestamisel on aruandluses oluline kajastada kõik isiku poolt täidetud ametikohad, vastavalt töökoormusele, kõigis TTO-des ja kõigil ametialadel, kus isik töötab, olenemata sellest, kus põhikohaga tööd tehakse. Kui asutuses aasta lõpu seisuga ühtegi põhikohaga töötavat tervishoiutöötajat ei olnud, kajastatakse andmestikus vaid isiku poolt täidetud ametikohad.

Üks täidetud ametikoht võrdub üldjuhul 40 töötunniga nädalas. Kui inimene töötab talle antud ametialal ette nähtud koormusest väiksema või suurema tööajaga, leitakse tema poolt täidetud ametikoht nädala töötundide arvu jagamisel tööpäeva normpikkusega. Näiteks 12 tundi nädalas töötav arst, kelle tööpäeva normpikkuseks on 40 tundi, täidab 0,3 ametikohta ($12/40=0,3$).

Residendid töötavad TTO-des lühendatud tööpäevalaga, kuna nende praktiline koolitus hõlmab 80% ja teoreetiline osa ülejäänud residentuuri üldmahust. Neid arvestatakse seetõttu aruandluses osalise tööajaga töötava isikutena. Arst- ja hambaarst-residentide poolt täidetud ametikohti kindlal ametialal töötamise järgi ei ole aruandluse raames kogutud.

Aruandega „Kiirabi töö“ ei koguta arstide ja õendustöötajate ametiala infot. Seetõttu on kõikide kiirabis töötavate arstide ja õendustöötajate poolt täidetud ametikohad kajastatud erakorralise meditsiini ametialal.

Kohtuarstliku ekspertiisi alal ja hoolekandeesutustes töötavate tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohad on tervishoiutöötajate statistikas kajastatud peamiste ametigruppide (arst, õde ja muu tervishoiutöötaja) lõikes TTO-des töötavatest tervishoiutöötajatest eraldi. Jaemüügi apteekides töötavate apteekrite poolt täidetud ametikohade andmed ei koguta.

Täidetud ametikohtade võrdlemiseks, näiteks maakondade lõikes, on soovitatav kasutada kordajat 100 000 elaniku kohta, mille arvutamiseks kasutatakse aruandeaastale järgneva aasta 1. jaanuari rahvaarvu:

Täidetud ametikohtade arv (31. detsember 2012)

x 100 000

Rahvaarv (01. jaanuar 2013)

3. TERVISHOIUTÖÖTAJATE ARVU JA NENDE POOLT TÄIDETUD AMETIKOHTADE ARVESTUSE KITSASKOHAD

Käesolev peatükk annab ülevaate tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmete kogumise meetodika kitsaskohtadest, millega andmete tõlgendamisel kindlasti arvestama peab.

3.1. Kitsaskohad tervishoiutöötajate arvestamisel

Tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade statistika koostamise aluseks on agregeeritud aruanded. Tervishoiutöötajate arvu kogutakse põhikoha alusel. Aruandega „Tervishoiupersonal“ liigitatakse töötajaid vastavalt õppeasutuses omandatud peamisele või viimasele erialale. Teised tervishoiutöötajate kohta andmeid sisaldavad aruanded liigitavad töötajaid vastavalt isiku peamisele ametialale. Lähtuvalt andmete kogumise põhimõtetest ei ole tervishoiutöötajate arv mingil kindlal erialal otseselt võrreldav tervishoiutöötajate arvuga mingil kindlal ametialal, sest ühel ametialal, näiteks erakorralise meditsiini arstina, töötaval isikul võib olla omandatud hoopis teine eriala näiteks anesthesioloogia. Teisisõnu ei saa omavahel kokku viia, kas ja millist eriala mingil kindlal ametialal töötavad isikud omavad.

Sellest tulenevalt annab aruandluses põhikohajärgne töötajate arvestus hinnangulise ülevaate ainult kahe näitaja osas:

1. kui palju töötab mingi kindla peamise erialaga tervishoiutöötajaid;
2. kui palju mingil kindlal ametialal tervishoiutöötajad peamiselt hõivatud on.

Agregeeritud aruandlus ei võimalda saada ülevaadet ühe töötaja töötamisest mitmel erineval ametialal, kuna töötaja näidatakse andmestikus vaid tema peamise ametiala järgi. Samuti ei võimalda põhikoha järgne tervishoiutöötajate andmete kogumine eristada TTO-de poolt ühe ja sama töötaja kajastamist mitme asutuse koosseisus. Sellest tulenevalt ei saa agregeeritud aruandluse baasil koostatud tervishoiutöötajate statistika puhul teada, kui palju tervishoiutöötajaid tegelikult mingil kindlal ametialal töötab, kui suur osa neist töötab mitme erineva tööandja juures ning milline on töötavate isikute erialane ettevalmistus.

TTO-d peavad tervishoiutöötajate kohta käivaid andmed, lähtuvalt isiku põhikohast, esitama mitmete erinevate aruannetega. Seetõttu on TTO-del raske isikuid erinevate teenuste ja aruannete vahel jagada. Kuna põhikoha mõistet Eesti seadusandluses enam ei kohta ja TTO-d ei oma piisavalt teavet tervishoiutöötajate põhikoha arvestamiseks, siis võib aruandluses esineda isikute mitmekordset arvestust. Teisisõnu öeldes võib ühes asutuses mitmel ametialal töötav tervishoiutöötaja olla põhikohaga töötavana märgitud kõigil ametialadel, mil ta tööd teeb või mitmes TTO-s hõivatud isikud olla märgitud põhikohaga töötajaks rohkem kui ühes asutuses.

3.2. Kitsaskohad täidetud ametikohtade arvestamisel

Tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohtade osas tuleb silmas pidada, et füüsilisest isikust ettevõtjate ja töövõtulepinguga töötavate tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohad on üldjuhul hinnangulised, sest nende puhul on raske hinnata, kui suure osa ühest ametikohast töötaja konkreetsel ajahetkel täidab. Seega võib nende töötajate puhul täidetud ametikohtade arv olla mõnevõrra üle- või alahinnatud.

Agregeeritud aruannetega eksisteerib oht, et täidetud ametikohad näidatakse ainult isiku põhikoha järgi, jättes need jagamata kõikide teiste ametialade vahel, mille raames isik tööd teeb. Kui summeeritakse kõik isiku poolt täidetud ametikohad tema peamise ametiala alla, siis põhjustab see antud ametialal täidetud ametikohtade ülehinnangu. Teistel ametialadel, millel täidetud ametikohti ei kajastata, põhjustab see täidetud ametikohtade alahinnangut.

Lisaks võivad TTO-d täidetud ametikohtade arvestamisel aruannetes kajastada vaid asutuses põhikohaga töötavate tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohti, lähtuvalt sellest, et andmestikus on kajastatud vaid põhikohaga töötavad tervishoiutöötajad. Seega võivad jääda kajastamata osalise tööajaga töötavate ja samas mittepõhikohaga töötavate isikute poolt täidetud ametikohtade andmed, mis omakorda põhjustab täidetud ametikohtade üle- või alahinnangut.

Täidetud ametikohtade ja tervishoiutöötajate arvu suhet saab kasutada tervishoiutöötajate keskmise töökoormuse hindamiseks. Lähtuvalt andmekogumise metoodikast saab seda teha peamiste ametirühmade (arstid, hambaarstid, õendustöötajad) lõikes. Töökoormust ei ole võimalik arvutada ametialade lõikes, sest ei ole teada, kui palju mingil kindlal ametialal isikuid tegelikult töötas.

Samuti ei ole agregeeritud aruandluse baasil võimalik öelda, kui suur on ühe isiku töökoormus võttes arvesse tema erinevaid ametikohti erinevates asutustes. Tervishoiutöötajate töökoormuse arvutamise aluseks ametialade lõikes sobiksid tegelikult töötatud ja lepingu järgne töötundide arv ning normtundide arv.

Ühe isiku töökoormuse hindamiseks sobiks paremini isikupõhine andmestik iga isiku töötatud, lepingu järgsete ja normtundide arvuga, mis eeldab andmekogumise süsteemi ja meetoodika muutmist.

JÄRELDUSED

Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakond kogub tervishoiutöötajate arvu ja nende poolt täidetud ametikohtade andmeid agregeeritud aruandluse alusel. Agregeeritud aruandluse puhul saab ülevaate ainult kolme näitaja lõikes:

1. kui palju töötab mingi kindla peamise erialaga spetsialiste;
2. kui palju mingil kindlal ametialal tervishoiutöötajad peamiselt hõivatud on;
3. kui palju on mingil kindlal ametialal täidetud ametikohti.

Antud kolme näitajat saab vaadata eraldi erinevate TTO-de liikide ja maakondade lõikes.

Samas ei anna agregeeritud aruandlus vastust olulistele küsimustele ja tekitab rida probleeme:

- osa tervishoiutöötajatest on kajastatud mitmekordselt;
- täidetud ametikohtade osas ei pruugi olla kajastatud kõigi, vaid ainult põhikohaga töötavate tervishoiutöötajate poolt täidetud ametikohad;
- saab teada mitu ametikohta omas keskmiselt üks inimene ainult peamiste ametigruppide (arstid, hambaarstid, õendustöötajad) lõikes;
- tervishoiutöötajate töökoormuse hindamine on võimatu või ei ole õige;
- ei ole teada, millise koormusega töötab üks tervishoiutöötaja võttes arvesse tema kõik ametikohti erinevates asutustes.

Seega tuleb arendada isikupõhist andmete kogumise süsteemi ja uuendada meetodikat, selliselt, et oleks võimalik tervishoiutöötajate andmeid omavahel ühendada nii ühe kui erinevate TTO-de tasemel.

MÕISTED

Ametiala — sarnaste ülesannete ja kohustustega tööde kogum.

Arst-resident — residentuuris erialaõpet jätkav arst.

Erakorralise meditsiini osakond (EMO) — nõuetele vastava aparatuuri ja sisustusega haigla osakond, kus osutatakse kõiki erakorralise meditsiini tervishoiuteenuseid.

Eriala – haridusasutuses omandatav eriharidus.

Hambaarst-resident – residentuuris erialaõpet jätkav hambaarst.

Hambaraviasutus — iseseisvad tervishoiuasutused, kus ambulatoorset tervishoiuteenust osutavad hambaarst ja temaga koos töötavad tervishoiutöötajad.

Hambaravikabinet — ühe või enama hambaarsti, ortodonti või suu-, näo- ja lõualuukirurgi töökohaga ruum, kus toimub patsiendi vastuvõtt, konsulteerimine, diagnoosimine ja ravi.

Kiirabiasutus — ambulatoorne tervishoiuasutus eluohtliku haigestumise, vigastuse või mürgistuse esmaseks diagnoosimiseks ja raviks ning vajaduse korral abivajaja transpordiks haiglasse. Kiirabiasutuste alla on loetud siinkohal vaid iseseisvad kiirabiasutused.

Kiirabi osakond — tervishoiuteenuse osutaja (enamasti haigla) osakond ambulatoorne tervishoiuteenus eluohtliku haigestumise, vigastuse või mürgistuse esmaseks diagnoosimiseks ja raviks ning vajaduse korral abivajaja transpordiks haiglasse.

Põhikoht — on töötaja suurema koormusega ametikoht asutuses. Mitmes asutuses töötava isiku puhul arvestatakse tema põhikoht selles asutuses, kus ta teeb suurema koormusega tööd. Kui isik töötab mitmes asutuses võrdse töökoormustega, arvestatakse töötaja selles asutuses kus arvestatakse maha tema maksuvaba tulu.

Tervishoiuteenuse osutaja (TTO) ehk tervishoiuasutus — juriidiline isik, kelle põhi- või kõrvaltegevuseks on tervishoiuteenuse pakkumine. Tervishoiuteenuse osutajal peab selleks olema Terviseameti poolt väljastatud tegevusluba, välja arvatud nimistuga töötaval perearstiabiasutusel.

Tervishoiutöötaja — tervishoiuteenust osutav eriharidusega töötaja (arst, hambaarst, õhendustöötaja ja muud tervisevaldkonna spetsialistid ning abispetsialistid).

Täidetud ametikoht — Üks täidetud ametikoht võrdub 40 töötunniga. Näiteks: 12 tundi nädalas töötav arst, kelle töönädala normpikkuseks on 40 tundi, täidab 0,3 ametikohta ($12/40=0,3$).

Verekabinet — haigla struktuuriüksus, mille ülesanne on tellida ja säilitada verekomponente ning väljastada neid haigla siseselt, teha immuno hematoloogilisi uuringuid ning koordineerida ja nõustada vereülekannete raviks kasutamist.

Verekeskus — iseseisev asutus või haigla koosseisu kuuluv üksus, mille ülesanne on koguda verd ning valmistada, uurida, säilitada, väljastada ja müüa verekomponente.

Õendustöötaja — tervishoiutöötaja, kes on läbinud õenduse baaskursuse (vähemalt kolm aastat), s.o õde ja ämmaemand.

Tervisestatistilised andmed ja informatsioon:

Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas

<http://www.tai.ee/tstua>

Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakonna veebileht

<http://www.tai.ee/tegevused/tervisestatistika>

Andmepäring Tervise Arengu Instituudile

tai@tai.ee

Statistikaameti andmebaas

<http://www.stat.ee/>

Euroopa Liidu statistika

<http://ec.europa.eu/eurostat>

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) Euroopa esinduse tervise andmebaas

<http://data.euro.who.int/hfad/>

Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) andmebaas

http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=HEALTH_STAT

